

1. Przepis art. 1163 § 1 nie zawiera normy szczególnej w stosunku do art. 1157 k.p.c. w zakresie wymagania, aby spory poddane pod rozstrzygnięcie sądu polubownego mogły być przedmiotem ugody sądowej.

2. [O]ba przepisy mają całkowicie odmienny przedmiot regulacji. Przepis art. 1157 k.p.c. wyznacza granice zdatności arbitrażowej sporu, stanowiąc, że zasadniczym kryterium tej zdatności (...) jest zdatność ugodowa sporu. Przepis art. 1163 § 1 k.p.c. (...) stanowi natomiast jedynie o tym, że zapis na sąd polubowny może zostać umieszczony w umowie (statucie) spółki handlowej i że wiąże wówczas spółkę i jej wspólników.

3. Celem art. 1163 § 1 k.p.c. nie jest regulowanie przesłanek zdatności arbitrażowej sporów ze stosunku spółki handlowej. Wymownie świadczy o tym fakt, że art. 1163 § 1 k.p.c. nie określa, jakie warunki musiałby spełniać spór ze stosunku spółki, aby miał zdatność arbitrażową.

4. [P]rzepisem szczególnym w stosunku do art. 1157 k.p.c. może być tylko taki przepis, którego przedmiotem jest (odmienna) regulacja zdatności arbitrażowej sporu.

Uchwała Sądu Najwyższego

z dnia 7 maja 2009 r.

III CZP 13/09

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marian Kocon (przewodniczący)

SSN Józef Frąckowiak

SSN Hubert Wrzeszcz (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa „Huty Pokój” S.A. w R. przeciwko Greschbach-Zeman-Pokój sp. z o.o. w R. o uchylenie uchwały, po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym w dniu 7 maja 2009 r., przedstawionego przez Sąd Apelacyjny w K. zagadnienia prawnego postanowieniem z dnia 29 grudnia 2008 r., sygn. akt [...],:

„Czy art. 1163 § 1 k.p.c. jest normą szczególną wobec art. 1157 k.p.c. w zakresie uregulowania przedmiotowego zakresu sporów, które można poddać pod rozstrzygnięcie sądu polubownego?”

podjął uchwałę:

Przepis art. 1163 § 1 k.p.c. nie zawiera normy szczególnej w stosunku do art. 1157 k.p.c. w zakresie wymagania, aby spory poddane pod rozstrzygnięcie sądu polubownego mogły być przedmiotem ugody sądowej.

Uzasadnienie

Postanowieniem z dnia 31 października 2008 r. Sąd Okręgowy w G. odrzucił pozew o uchylenie uchwały Nadzwyczajnego Zgromadzenia Wspólników pozwanej spółki o odmowie powołania Andrzeja J. na członka zarządu tej spółki. Sąd podzielił zarzut pozwanej, że spór jest objęty zawartym w umowie spółki zapisem na sąd polubowny (art. 1165 § 1 w związku z art. 1163 § 1 k.p.c.).

Rozpoznając zażalenie, Sąd Apelacyjny w K. przedstawił Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia – na podstawie art. 390 § 1 w związku z art. 397 § 2 k.p.c. – przedstawione na wstępie zagadnienie prawne.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 1157 k.p.c., jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej, strony mogą poddać pod rozstrzygnięcie sądu polubownego spory o prawa majątkowe lub spory o prawa niemajątkowe – mogące być przedmiotem ugody sądowej, z wyjątkiem spraw o alimenty. Przepis art. 1163 § 1 k.p.c. stanowi natomiast, że zamieszczony w umowie (statucie) spółki handlowej zapis na sąd polubowny dotyczący sporów ze stosunku spółki wiąże spółkę oraz jej wspólników.

Wzajemna relacja przytoczonych przepisów, wprowadzonych ustawą z dnia 28 lipca 2005 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 178, poz. 1478) w ramach nowej regulacji sądownictwa polubownego, od początku ich obowiązywania wywołuje kontrowersje w doktrynie. Źródłem tych kontrowersji jest różnica poglądów –

związana z właściwością sprawy (sporu), która powoduje, że może ona zostać poddana przez strony pod rozstrzygnięcie sądu polubownego (zdatność arbitrażowa sporu) – co do zakresu (granic) zdatności arbitrażowej sporu ze stosunku spółki handlowej. Zwolennicy szerokiego ujęcia zdatności arbitrażowej w tych sporach, dążąc do tego, aby niemal wszystkie sprawy ze stosunku spółki były objęte kognicją sądu polubownego, próbują wykazać że przewidziane w art. 1157 k.p.c. wymaganie dopuszczalności zakończenia sporu – w razie rozpoznawania go przez sąd państwowy – ugodą sądową (zdatność ugodowa sporu) nie ma zastosowania do sporów ze stosunku spółki handlowej. W odniesieniu do wielu tego rodzaju sporów zdatność ugodowa sporu jest bowiem dyskusyjna lub wprost negowana w doktrynie. Wyłączenie wymagania zdatności ugodowej sporu jako przesłanki zdatności arbitrażowej sporu ze stosunku spółki handlowej jest oparte na tezie, że art. 1163 § 1 k.p.c. jest normą szczególną w stosunku do art. 1157 k.p.c. Opowiadając się za takim ujęciem relacji między tymi przepisami, jej zwolennicy przyjmują, że art. 1163 § 1 k.p.c. jest przepisem szczególnym, gdyż określa kognicję sądu polubownego w sprawach z zakresu spółek handlowych, art. 1157 k.p.c. obejmuje natomiast – jako przepis ogólny – wszystkie pozostałe sprawy, pozostające poza zakresem prawa spółek. Podnoszą również, że art. 1157 k.p.c. jako przepis ogólny wyraźnie dopuszcza określenie przepisem szczególnym innych kryteriów zdatności arbitrażowej sporu niż w nim zawarte; tym przepisem szczególnym jest właśnie art. 1163 § 1 k.p.c. Ponadto wskazują, że w toku prac ustawodawczych został skreślony projektowany przepis art. 1157 § 2 k.p.c., w którym wyraźnie wyłączono możliwość poddania pod rozstrzygnięcie sądu polubownego żądania uchylenia lub stwierdzenia nieważności uchwał organów osób prawnych i jednostek organizacyjnych niebędących osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną. Skreślenie tego projektowanego przepisu – ich zdaniem – stanowi argument przemawiający za dopuszczalnością objęcia tych spraw zapisem na sąd polubowny na podstawie art. 1163 § 1 k.p.c. jako przepisie szczególnym w stosunku do art. 1157 k.p.c.

W piśmiennictwie silniej jest jednak reprezentowane stanowisko, że art. 1163 § 1 k.p.c. nie jest normą szczególną w stosunku do art. 1157 k.p.c., wobec czego wymaganie zdatności ugodowej sporu jako kryterium zdatności arbitrażowej obowiązuje także w sporach ze stosunku spółki handlowej. Na rzecz tego stanowisko jest podnoszony argument, że art. 1163 § 1 k.p.c. nie dotyczy zakresu spraw, które mogą być poddane pod rozstrzygnięcie sądu polubownego, lecz jedynie dochowania wymagań dotyczących formy zapisu na sąd polubowny i podmiotowych granic jego obowiązywania w wypadku sporów ze stosunku spółki. Przepis art. 1163 § 1 k.p.c. nie jest normą szczególną w stosunku do art. 1157 k.p.c.,

ponieważ oba przepisy mają różny przedmiot regulacji. Przepis art. 1157 k.p.c. określa ogólne przesłanki zdatności arbitrażowej sporu, natomiast art. 1163 § 1 k.p.c. skutki prawne istniejącego i – w myśl art. 1157 k.p.c. – dopuszczalnego pod względem przedmiotowym zapisu na sąd polubowny przez wskazanie podmiotów związanych takim zapisem. Podnosi się ponadto, że gdyby uznać art. 1163 § 1 k.p.c. za *lex specialis* w stosunku do art. 1157 k.p.c., to identycznie należałoby potraktować także art. 1164 k.p.c., dotyczący sporów ze stosunku pracy. Oznaczałoby to, że również w wypadku sporów z zakresu prawa pracy zdatność ugodowa nie stanowiłaby kryterium oceny zdatności arbitrażowej sporu.

Należy podzielić stanowisko, że art. 1163 § 1 k.p.c. nie jest normą szczególną w stosunku do art. 1157 k.p.c. Trafny jest przede wszystkim argument, że **oba przepisy mają całkowicie odmienny przedmiot regulacji. Przepis art. 1157 k.p.c. wyznacza granice zdatności arbitrażowej sporu, stanowiąc, że zasadniczym kryterium tej zdatności** – zarówno w sprawach o prawa majątkowe, jak i w sprawach o prawa niemajątkowe – **jest zdatność ugodowa sporu. Przepis art. 1163 § 1 k.p.c.,** ulokowany w innej jednostce redakcyjnej części piątej Kodeksu postępowania cywilnego (Tytuł II. Zapis na sąd polubowny), **stanowi natomiast jedynie o tym, że zapis na sąd polubowny może zostać umieszczony w umowie (statucie) spółki handlowej i że wiąże wówczas spółkę i jej wspólników. Celem art. 1163 § 1 k.p.c. nie jest regulowanie przesłanek zdatności arbitrażowej sporów ze stosunku spółki handlowej. Wymownie świadczy o tym fakt, że art. 1163 § 1 k.p.c. nie określa, jakie warunki musiałyby spełniać spór ze stosunku spółki, aby miał zdatność arbitrażową.** Przeciwno traktowaniu art. 1163 § 1 k.p.c. jako normy szczególnej w stosunku do art. 1157 k.p.c. przemawia ponadto fakt, że przyjęcie odrzuconego stanowiska pociągałoby za sobą konieczność uznania także art. 1164 k.p.c. jako *lex specialis* w stosunku do art. 1157 k.p.c. Nie byłoby bowiem podstaw do tego, aby art. 1163 § 1 k.p.c. traktować jako normę szczególną w stosunku do art. 1157 k.p.c., a odmawiać takiego charakteru art. 1164 k.p.c. Takie założenie prowadziłoby jednak do trudnego do zaakceptowania wniosku, że w sporach z zakresu prawa pracy zapis na sąd polubowny byłby dopuszczalny bez jakichkolwiek ograniczeń przedmiotowych. Tymczasem w sporach z zakresu prawa pracy istotny jest wzgląd na ochronę pracownika jako strony z zasady słabszej. Znalazł on wyraz w art. 1164 k.p.c., który stanowi, że zapis na sąd polubowny obejmujący spory z zakresu prawa pracy bezwzględnie wymaga formy pisemnej (wyłączone jest stosowanie art. 1162 § 1 k.p.c.) i może być sporządzony dopiero po powstaniu sporu.

Potraktowanie przepisu art. 1163 § 1 k.p.c. jako normy szczególnej w stosunku do art. 1157 k.p.c. prowadziłyby także do tego, że zdatność arbitrażowa sporów ze stosunku spółki przedstawiałaby się różnie w zależności od tego, czy zapis na sąd polubowny zostałby zamieszczony w umowie (statucie) czy też w innej akcie. Przepis art. 1163 k.p.c. dotyczy bowiem wyłącznie zapisu na sąd polubowny zamieszczonego w umowie (statucie) spółki. Przyjęcie, że art. 1163 § 1 k.p.c. stanowi *lex specialis* w stosunku do art. 1157 k.p.c., wyłączający wymaganie, aby spór miał zdatność ugodową, odnosiłoby się zatem tylko do sytuacji, w której zapis zostałby zamieszczony w umowie (statucie) spółki. Nie byłoby podstaw do szerszego stosowania art. 1163 § 1 k.p.c. i objęcia nim także oceny zdatności arbitrażowej sporów ze stosunku spółki w wypadkach, w których zapis na sąd polubowny zostałby zamieszczony w innej akcie (np. odrębnej umowie spółki ze wspólnikami) lub stanowiłby samodzielną umowę (spółki i wspólników). Nie sposób tymczasem uznać, że zdatność arbitrażowa sporów ze stosunków spółki miałyby być inaczej oceniana w sytuacji, w której zapis na sąd polubowny znajduje się w umowie (statucie) spółki, a inaczej w sytuacji, w której jest on zamieszczony w innej bądź odrębnej akcie.

Przebieg prac legislacyjnych nad nową regulacją sądownictwa polubownego przemawia – wbrew zwolennikom odmiennego zapatrywania – za stanowiskiem, że art. 1163 § 1 k.p.c. nie jest normą szczególną w stosunku do art. 1157 k.p.c. Proponowane w pierwotnym projekcie przepisu art. 1157 k.p.c. wyłączenie zdatności arbitrażowej sporów w zakresie zaskarżania uchwał organów osób prawnych i jednostek organizacyjnych niebędących osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną, świadczy wyraźnie o tym, że projektodawcy zakładali, iż normą określającą zdatność arbitrażową sporu będzie art. 1157 k.p.c. Funkcja taka od początku nie była natomiast przypisywana przepisowi art. 1163 k.p.c. Brak w obowiązującej ustawie projektowanego przepisu art. 1157 § 2 k.p.c. niczego w tym założeniu nie zmienia.

Przepis art. 1157 k.p.c. rzeczywiście zawiera zastrzeżenie, że przepis szczególny może określać inaczej granice zdatności arbitrażowej sporów w zakresie oznaczonej kategorii sporów. Pomijając fakt, że zastrzeżenie to ma raczej charakter deklaracyjny (jego brak nie wykluczałby dopuszczalności innego ujęcia zdatności arbitrażowej sporu w przepisie szczególnym), stwierdzić należy, że **przepisem szczególnym w stosunku do art. 1157 k.p.c. może być tylko taki przepis, którego przedmiotem jest (odmienna) regulacja zdatności arbitrażowej sporu.** Przepis art. 1163 k.p.c. nie zawiera jednak, jak wykazano wyżej, takiej normy prawnej.

Reasumując, należy stwierdzić, że art. 1163 § 1 k.p.c. nie jest normą szczególną w stosunku do art. 1157 k.p.c. To oznacza, że wymaganie, aby spór miał zdatność ugodową, jako kryterium wyznaczające granice zdatności arbitrażowej sporu, ma zastosowanie także w sporach ze stosunku spółki handlowej.

Z przedstawionych powodów Sąd Najwyższy orzekł, jak w uchwale.

Źródło: Biuro Studiów i Analiz Sądu Najwyższego